

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.
 Előfizetések és hirdetések díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
 Helyben előfizethető: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben
 Egyes szám ára 5 kr. o. é.
 Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haasenstein és Vogler Urutca 13. Lang et Schwarz, Fűrdőutca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
 Nyilttér sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként
 egész nagy iven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.
 kilencz óra 9 „ „
 félévre 6 „ „
 évnegyedre 3 „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőséghez küldendők be.

A „Kolozsv. Közlöny“
 szerkesztősége.

A magyar leszámítoló bank.

A tervezett escompte-bank, mint a „H.“ értésül, minden banküzlettel fel lesz ruházva. De földhitelek és nagyobb hitelállományokra jogosítva nem lesz. Csak ezek értékpapiraival kereskedhetik. Az alapítási üzlet jogköréből ki lesz zárva. De minden váltó és értékpapír leszámítolásra és lombard-üzletre jogosítva lesz. A vállalat időhöz kötve nincs. Kamatos kincstári utalványokat bocsát ki tőkéje erejének megfelelő mértékben, de váltó vagy készpénz, értékpapír vagy más érték-fedezet nélkül egy utalványt sem bocsát ki. A kibocsátott jegyeket minden adóhivatalnál állam és osztrák bankjegyekre be lehet váltani. Tehát pénzképpen szerepelhetnek. Ugyancsak a bank fogja kezelni az államközönséges pénzkezelésből felülmárado pénzeit, melyekért a rendes kamatlábnál 1% -al kisebb kamatot fizet. Közvetíti az állam külföldi fizetéseit és ezért a legkedveltebb committensek provisióját fizeti az állam, de ez 1/3 százaléknál magasabb nem lehet. A társulat alapitókéje 25 millió lenne, mely 100 forintos előmutatóra szóló részvény útján szerzendő be. Egy részvényes 50 szavazatnál többel nem bírhat. A társulati igazgatóság tagjai felének hönfiakból kell kitelni. A kormánybiztos nemcsak a közgyűléseken lehet jelen, nemcsak a könyveket vizsgálhatja meg bármikor, hanem minden napról üzletkimutatást kívánhat. A társulat az állam azon hitelműveleit vagy fizetési közevitéseit, melyekről eddig külön szerződés van, nem közvetítheti, sem az ez utáni rendkívüli hitelműveletekhez kiváltsága nincs. Kezelése alá csak a rendes pénztári felesleg és kül- vagy belföldi befizetések esnek.

A bankügy eldöntése Bécsben mart. 25-én várható, írja a „P. L.“, mely szerint a bankvereincsoport vezérégyéniségei mart. 23-ától mindent elkövettek, hogy az escomptebank bécsi akadályait elhárítsák, s a terv valószínűsítését irásilag adott szavuk értelmében lehetővé tegyék. Már mart. 24-én reggel jelentették, hogy a fáradozások nem voltak sikertelenségek, s kedvező fejlődés várható, miután ő felsége is határozottan ragaszkodik azon álláspont-hoz, melyet elfoglalt akkor, midőn a bankra vonatkozó tjavaslat benyújtására Kerkapoly urat felhatalmazta. A magyar miniszterek, kik márczius 26-ra visszaváratnak, alig fogják elmulasztani Bécsben, egész határozottsággal rámutatni a magyarországi közvéleményre, mely rájuk lépve lehetővé teszi a fenforgó kérdésben egy lépést is hátrálni, mert egy ilyen a bukást jelentené, melyből nincs feltámadás, s az is igaz, — hogy ez eset siettetni fogja a bankkérdés megoldását, melyben a szünetelést csak az osztrák pénzügyminiszter hallgatása okozta, ki még mindig nem nyilatkozott a közelebbi bizottsági tárgyalások felett.

A magyarjournalistica és a bankügyi válság.

A „Pesti Napló“ intézményeink megerősödése és alkotmányos fejlődésünk előhaladásának egyik főfeltételét tekintvén az anyagi jólétet, az ennek alapját képező pénz- és hitelügyi rendezését is égető szükségnek tartja, nem is lévén érthető, honnét származik a bécsi pénzhatalmak animositása pénz- és bankügyünk függetlenítését illetően,

holott tudniok kellene, hogy a politikailag szövötközött két állam érdeke egyenlőképp igényli ezt, ha csak az alkotmányos fogalmakat és eljárás módot megtagadva egyik rész erejét a másik javára gyengíteni nem akarják, pedig a magukat alkotmányhüeknek hirdető bécsi renitensek ez absolutistikus eljárásat akarják követni, sőt követék már a kormány pénzkészletének kezelésére hivatott leszámítoló bankkal szemben. E renitentia bankügyünkre is jótékony hatású lesz, a mennyiben éberségre, erélyre int, s a kormányt, miután az az előzékenységet illető követelménynek Bécs megkínálásával eleget tett, határozott lépésre inti, hogy az ügyet más uton, s minél előbb létesítse.

A „P. Lloyd“ czáfolja a „N. Fr. Pr.“ azon állítását, mintha a magyar pénzügyér a magyar escompte-bank felállítását által gáncsolta volna vetni az osztrák kormányt s a kiegyezés alapját meggingatni. Ha — úgy mond — a leszámítoló-bank egyáltalán kapcsolatba hozható a bankkérdéssel, egy bizonyára nem a bécsi banknak mint bankjegykidó hivatalnak paralyzálására czélzott, hanem csupán iparunk és kereskedelmünk érdekeinek biztosítására a bécsi bank önkényeskedéseivel szemben. — Kirekesztőleg arról volt szó, hogy a magyar hitelviszonyok, részben legalább, függetlenekké tétessenek a bécsi bank dictaturájától akár legyen eredménye, akár nem a jegybank feletti alkudozásnak. A lap felszólítja a „N. Fr. Pr.“-et, hogy ezen állítások ellenkezőjét bizonyítsa be; a míg ez nem történik, addig minden elfogulatlan ember csak aljas gyűlölködést fog látni az osztrák alkotmánypart e kérdésbeni eljárásában, mi azonban nem fogja gátolni a magyar leszámítoló bank felállítását, vagy ennek megvalósulása esetében, egy önálló magyar jegybank létrejöttét.

Az „Ung. Lloyd“ szintén hevesen megrója De Preis osztrák pénzügyér magatartását a bankügyben, mely szerinte, azon kérdésre jogosít: vajjon ő felsége a császár és magyar király nevezte-c ki pénzügyminiszterre a nevezett urat, vagy pedig a bécsi bank.

A „Hon“ első lépésnek tekinti bankügyünkben a leszámítoló bank létesítését, s nemzeti ügynek nevezi azt, noha csak egyszerű forgalmi bankról van szó, mely a bankok azon egy kellékével bír, hogy az adóhivataloknál beválható kamatozó jegyeket bocsát ki, s mivel a bank e tulajdonsággal bírand és az állam pénzeit is kezeli, szigorú nyilvánosságot követel az állam részéről, nehogy az elburkoltság leple alatt oly viszonyba sodortassék, mely könnyelmű hitelműveletekbe keverje őt. A bank létesítésének részleteihez csak akkor véli haszonnal szólhatni, ha ez iránt tjavaslat lesz beterjesztve, de inti a kormányt, hogy siessen, mert Bécs gyorsan dolgozik és a nemzet közvéleménye most egyhangulag kész a kormányt ez ellenében védeni.

Az „Ellenőr“ a következő fulminans nyilatkozattal emlékszik meg a bankügyről. „A pénzügyér urat figyelmeztetjük, hogy hétfőn nyilatkozzék okvetlenül, mert hallgatását nem lehet elnézni az állami önértre irányzott gonosz sértésekkel szemben. Mi az egész ország undora által megbélyegzendő cselekedetnek tartanók azt, ha a hánák érdekeire intézett ellenséges csapásból tőkét akarna csinálni valaki — egyén, párt vagy hirlap — az ország pénzügyére iránti személyes bosszuvágyból; s rendkívüli nyomorult fráternek nézők azt, ki a lelkiismeretlen gyűlölködés buta dühön-gésitől annyira megvakulna, hogy az idegen ellenség támadásaiban sem látja egyebet a privát szenvedélyeinek vad kielégítésére felhasználható alkalommal; mi akkor, midőn ellenség rohanja meg hazánkat, ezen megrohanás visszaverését tartjuk első és egyedüli feladatnak; de épen mert így gondolkodunk és nemzetünk törvényes kormányának akkor, midőn ellenség előtt állunk, galibákat vetni nem volnánk képesek: megköveteljük a kormánytól azon gyors erélyt, mely nélkül kiméletre számitani semmi joga nincs, mert habozással és gyengeséggel nem a veszélyt hárítaná el, hanem az ország érdekei ellen irányzott támadás bécsi üzérbandáját tenné vakmerőbbé. Keressen a pénzügyér útjainak erőt a nemzeti képviselők férfias határozatainak előidézésében s megtalálja azt biztosan, csak tudjon s ilárd lenni s úgy szólani a törvényhozó testülethez, hogy lelkesüljön tőle a hazaszeretet, mely csodákat szokott művelni, ha

ihletett hang hívja fel áldozatkészségét nagy és nemes tettekre.

A „Magyar Politika“ a pénzügyminiszter hazafiságától reméli, hogy ez a helyzet nyomasztó voltát számba véve, minden akadályok dacára is létrehozandja az escompte-bankot külföldi tőkepenzésekkel, mert ennek létre nem jötte a bankkérdés megoldását lehetetlenítne a kormány által s válságot idézne elő.

Gr. Szapáry Gyula belügyminiszter beszéde

a képv. ház marcz. 24-ki ülésében.

Szapáry Gyula gr. belügyminiszter: A mint a pénzügyi bizottság jelentésének végén előadta, most nem arról van szó, hogy a törvényhatóságok 1872. évi háztartásában felmerült hiányok miként fedeztessenek; sem arról, hogy ezen intézkedés kiterjesztessék, 1873. és 1874. évre, minthogy a pénzügyi bizottság azt a javaslatot teszi, hogy ez iránt akkor hozzon határozatot a ház, midőn az ez iránt benyújtott törvényjavaslat tárgyalás alá kerül: — Most csak arról van szó, hogy az 1873-ki költségvetésben mekkora összegyvetessék fel a törvényhatóságok közigazgatási, árva, és gyámhatósági költségeire, a mely költségekre nézve a ház akkor, midőn a belügyminiszterium előirányzata nem intézkedett, fenhagyta ezen összeg megszavazását akkor, midőn a pénzügyi bizottság ez iránti jelentését be fogja terjeszteni. — A mi magát az összeget illeti, ez, a mint az a t. előadó ur előadta, 1872-ben 4.510.684 frittal volt felvéve, ugyanezen összeggel hozott előirányzatba 1873-ik évre t. hivatalbeli elődóm által. Most a pénzügyi bizottság jelentése szerint e czimen 4.800.966 frt. kéretik, tehát 290.272 frittal több, mint a mennyi 1872-ben e czélra megszavaztatott.

Hogy miért kéri a t. pénzügyi bizottság és én is a nagyobb összeg megszavazását, indoklását abban találja, hogy nem szeretném, ha ismétlődne azon eset, mely 1872-ben állott be, hogy azon szükséglet, mely a törvényhatóságok költségére megállapított és a kormány által helyben hagyatott azon összeg közt, mely a törvényhatóságok számára megszavaztatott, lényeges különbség legyen, minő volt 1872-ben, minek folytán az évben e czimen 200,000 frt hiány mutatkozott, melyről már most a törvényhozásnak pótlólag kell intézkednie, vagy pedig a törvényhatóságok saját hatáskörében rendelkeznie. — Hogy tehát ily eset ismét elő ne forduljon, bátor vagyok kérni, méltóztassék ez évre a nagyobb összeget megszavazni. Megállítottam pedig az összeget épen ezen magasságnál, mivel ez megfelel azon összegnek, melyet a megyék közigazgatási, árva és gyámhatósági költségek fejében 1872-ben tényleg kiadtak. Mint-hogy azonban a t. házhoz több tlvhatóság kérvényt nyújtott be az iránt, hogy mind az 1872-ki háztartásokban felmerült, mind az 1873-ik hiányai pótlása iránt a tlvhozás intézkedjék: nem elég, felfogásom szerint indokolni azt, miért kérek most e czimen a t. házhoz nagyobb összeget, hanem szükséges kiterjeszkednem ez alkalommal, midőn az összegnek a költségvetésbe való felvételéről van szó, arra is: vajjon ezen összeg elégséges lesz-e arra, hogy a megyék arval közigazgatási, árva és gyámhatósági kiadásait fedezhessék, s erre nézve méltóztassék megengedni, hogy némely adatokat soroljak fel.

Méltóztassék megengedni, hogy külön említsem az erdélyi törvényhatóságokat, a Királyföldet is beleértve, és külön a magyar törvényhatóságokat, még pedig azért, mert az erdélyi törvényhatóságoknál az 1852-dik évi előirányzat és tényleges szükséglet és az 1873-diki előirányzat közt igen csekély eltérés mutatkozik. A főkülönbség tisztán a magyarországi törvényhatóságoknál fordul elő. Ezen törvényhatóságoknak évi szükséglete nevezetesen 1873-ban 4.768,758 frittal volt általunk feterjesztve. Ezen összeget a miniszterium 4.379,049 frtra szállította le. Ebből tehát 389,000 frtnyi levonás eszközöltetett. A miniszteriumnak ezen intézkedése nem végleges még, mert természetesen feltételezték atól, hogy a törvényhozás által mily összeg fog e czimen a miniszterium rendelkezésére bocsátatni. Hogy azonban ezen 389 ezer frt is mily alapon vonatott le, azt részletesen

is előadhatom. Azt hiszem azonban elégséges lesz, ha főbb tétéleiben terjesztöm a ház elé. (Halljuk!) Történetek levonások a tisztizetésekben, még pedig egy a tisztviselők létszámát, mint azok fizetését illetően, a mely emeléseket a törvényhatóságok életbeléptetni kívánták, dacára annak, hogy a szervezés már 1872-ben véglegesen megállapított, még pedig egy a tisztizetés létszámát, mint a tisztizetéseket illetően. Levonás e pontnál százöttezer forintot tesz. Levonás történt a szegődményekre nézve a törvényhatóságok által felvett nagyobb összegeknél, még pedig levonatot huszanöt ezer forint. Haszonlag levonás történt elkerülhetetlenül szükségesnek nem mutakozó építéseknel 60,000 forint. Ilyen végre egy 93,000 forintnyi tétel, a mely az 1872-dik évi hiányok átvételéből származik, a mely hiányok pótlásáról külön intézkedés tétélvén, azokat az 1873. előirányzatba felvenni nem szükséges. Ezen összegek teszik a 389,000 forintnyi levonást, mely a miniszterium által eszközöltetett. Ha már most azt méltóztatnak kérdezni, hogy a kormány által helyben hagyott költségvetés alapján 4 millió 300,000 frtnyi szükséglet mutatkozik, miért terjeszt elő ez alkalommal 4, millió 154,000 forintot az előirányzatban, tehát mintegy 160,000 forintra kevesebbet mint a mennyit tesz a helyben hagyott költségvetés? ez onnan van, t. ház mivel én sem a pénzügyi bizottságtól, sem most a t. háztól nem akartam a közigazgatási költségekre nagyobb összegeket kérni, mint a mennyi ezekre multhatlanul szükséges.

Multhatlanul szükségesnek tartom pedig azon összeget, mely 1872-en e czim alatt szükséges volt. Az akkori összeg ugyanaz arval, a mely most van előirányozva, s mely megfelel a mult évi tényleges szükségletnek. — A tényleges szükség ugyan is 4 millió 220,000 frt. lévén, ebből levonva a 65,000 frtra menő törvényhatósági bevételeket, marad az előirányzott összeg. 1872-en a törvényhatóságok szerveztetvén, és ezzel a tisztizetés és a tisztviselők fizetése végleg megelévén állapítva, ha 1872-ben a mondott összeggel ki lehetett jönni, féltehető, sőt bizony várható, hogy nem változván a szervezet, a jelen évben is fedezni fogja azon összeg a közigazgatási, árva és gyámhatósági költségvetést. Van azonban ezenkívül egynemely tétel, a mely az egyes törvényhatóságok költségéből le lesz vonható. — Ilyen nevezetesen, hogy azóta, mióta a költségvetés beterjesztetett, több építkezések felett folytak tárgyalások és ezek eredménye következtében levonások eszközölhetők. Méltóztatnak tudni, hogy hat hó mult el azóta, mióta az előirányzat a ház elé került és most a folytatott tárgyalások nyomán határozottabban lehet megállapítani, mily összeg az, a mely az építkezésekre okvetlenül szükséges, mint a mennyire ezt 6 hó előtt lehetett tudni. Ez 25,000 frt. különbséget tesz. Levonás eszközölhető továbbá egy megye költségvetésében, a hol a tisztviselők részére megállapított fizetésen fejul még mellékjárulók is állapítottak meg, a melyek azonban a végleges szervezés folytán részükre nem járnak. E pont maga 11 ezer frtnyi megtakarítást tesz lehetővé. Megtakarítások eszközölhetők továbbá Arad, Arva, Ugoasa, Zemplén, Turocz, Kraszna stb. megyék költségvetésében, mint a mely megyék tisztviselőinek fizetését felemelvén, a fizetések szaporulata nem hagyatik jóvá.

Az előadottak alapján hiszem, hogy beszámításával azon összegeknek, a melyek a törvényhatóságok saját bevételeiből folynak be és az esetre, ha a törvényhatóságok activ követeléseiket szigoruan fogják behajtani: a törvényhatóságok közigazgatási költségei a jelen évben fedezhetők lesznek a pénzügyi bizottság által megszavaztatni ajánlott összeggel. De van még egy körülmény tisztelt ház, a mely ha tisztába hozatik, még könnyebben lesz az egyensúly az előirányzat és a tényleges szükségek közt helyreállítható, és ez az, ha kimondatik, vajjon joguk van-e a törvényhatóságoknak közigazgatási költségeik czimén adót kivetni. Felfogásom szerint addig, míg az 1870. XLII. t. cz. rendeletének elég nem tétélt, illetőleg adóleszállítás e czimen nem eszközöltetett, s mindaddig, — miként 1872-ben — a törvényhozás intézkedik a törvényhatóságok közigazgatási költségeinek fedezéséről: e czimen külön

adót kivetni sem nem helyes, sem nem szükséges (Helyeslés.) Ha a t. ház e nézetet helyesnek tartja, mivel ez irányban félreértések forogtak fenn, a mennyiben egy némely törvényhatóság azon hitben állt, hogy a kormány által részére megállapított összeg felül még jogosítva van házi adó kivetésére: szükséges lesz e hitnek megszüntetése és az egyformaság lehetségesé tételére, ezt törvény által kimondni, és erre vonatkozó a pénzügyi bizottság előterjesztésében említett törvényjavaslat.

Ha ezt a törvényhozás határozottan kimondja, tudni fogják a hatóságok, hogy többre igényt nem tarthatnak mint azon összegre, mely a törvényhozás által törvényhatóságok közigazgatási költségeire megszavazott összegből rájuk esik; tudni fogja a belügyminiszter, hogy a rendelkezésre bocsátott összegben tud nem terjeszkedhetik és hogy a neki e célra megszavazott költségnél többet jóvá nem hagyhat és ezáltal lesz eszközölhető az egyensúly helyreállítása a tvhatóságok valóságos szükséglete és az előirányzott fedezet közt. Mindez azonban, valamint a törvényhatóságok 1872 évi szükségletének tárgyalása helyén lesz akkor, midőn az erre vonatkozó törvényjavaslat az osztályokban tárgyalatván az a központi bizottság előadása után a ház elé fog kerülni. Most csak arról van szó, milyen összeg vetessék fel a törvényhatóságok közigazgatási költségeinek czímén és ezért azt vagyok bátor kérni, méltóztassék a p. ü. bizottság által előterjesztett összeget megszavazni. (Helyeslés.)

A ház elfogadja a pénzügyi bizottság javaslatát, s megszavazza az általa előirányzott összegeket.

A jogügyi bizottság ötös alválasztmánya mart. 24-én az ülés alatt az elnöki teremben az igazságügyminiszter s Csemeghy államtitkárak jelenlétében tartá első rendes tanácskozását.

Ujra felmerült a kérdés, vajjon tekintettel a büntető perrendtartási törvényjavaslat ideiglenes jellemére s tekintettel a ház által eszközölt kiküldetés természetére: a bizottság hivatva érzi-e magát a javaslat gyökeres módosítására, hégzagainak kitöltésére s általában egy olyan mű készítésére, mely lehetőleg rendszeres munkáltnak levén tekinthető, tartani lehet attól, ha ideiglenes jellemét elveszti, keresztülvitele s elfogadása a házban esetleg nagy nehézségekkel járhat. S vajjon nem volna-e czélzerűbb egyszerűen a törvényjavaslat keretében maradni s ennek egyszerű revisióján túl nem menni? Utóbbi értelemben Horváth Lajos és Hodossy Imre s ezek ellenében Szilágyi Dezső s Eötvös Károly nyilatkoztak.

E kérdésben végre akként történvén megál-

TÁRCZA.

Dembinski tábornok emlékiratai.

A kápolnai csata 1849. február 26. és 27-én.

A mint elvégre déli 12 órakor értesültem arról, hogy Guyon osztálya Kerecsendre megérkezett s jelenleg pálinkát osztanak az embereknek, rögtön megparancsoltam Guyonnak, hogy nyomuljon előre és a Kerecsenden innen eső magaslatokat szállja meg. Ugyanez időben Vepelénél megszűnt az ágyuzás, mely egész délelőtt tartott; ebből azt következtettem, hogy Klapka is felhagyott az ellentállással; ha tehát összes erőnk felhasználásával sikert vívhattam is volna ki — az egyébre nem vezethetett volna, mint a csatát megtartására.

Ha Aulich parancsaimat teljesíti s erejének egész teljével magát az osztrákok jobb szárnyára veti, akkor nem csak előnyomulásukat akadályozta volna meg, hanem Máriaassynak is igen megkönnyíté Kápolna visszavételét, csak ekkor lehetett volna szó valóságos győzelemről; így azonban egyébre nem gondolhattam, mint rendes visszavonulásra s arra hogy az ellenséget magam után csalogassam, mert, minél inkább közeledik Tisza-Füredhez, annál biztosabb vala megveretése.

Itt kell megemlékezni Görgeyvel történt összetalálkozásomról. Ugyanis, a midőn Zanini zászlóalját Kápolna ellen vezetem körülbelül 3/4 10 órakor, hirtelen megpillantam Görgeyt. Boszusan kérdém: Mi művel itt tábornok ur? „Miért nincs illő helyén? Ön a jobb szárnyhoz tartozik, vagy talán nem kapta meg rendeletemet?” Megkapta ugymond — de ő azt akarta tőlem megtudni, nincs e vele szóbeli közlendőm. Az írásbeli utasítás eléggé érthető — feleltem utközben, egy elvezett óra fölér egy évszázaddal; ezért kérem lovagoljon Vepeléh felé s tartsák fel Schlicket.

Bámulva hallám utóbb, hogy a tábornok ekkor Mező-Kövesdről érkezett. Hihetőleg azon nézetben volt, miszerint a jelenlétében tegnap Kápolnánál lefolyt esetepate bevégzett tény volt, mint általában hátrálásnak kell követni, s így ideje korán vagy személyét akarta biztonságba helyezni, vagy pedig drágaságait megmenteni, mert másképp nem tudom megmagyarázni, mi vezethette őt Mező-Kövesdre.

A mihelyt Guyon ezredes a kerecsendi magaslatokon — délután 2 órakor megjelent, azonnal megparancsoltam Aulich ezredesnek, hogy a tá-

lapodás, hogy az albizottság a javaslat hégzagait pótolni s ekként az alapelvek értetlen hagyásával az egész javaslatot újra szerkesztési fogja: az albizottság azon tárgyak kijelölésére ment át, melyeket a javaslatba még fölveendőnek tart azokon kívül is, melyeket az igazságügyminiszter ur már pótlólag előterjesztett s melyek az egyes bírói illetégre elé tartozó büntényekre s a perújításra vonatkoznak, a javaslatba pótlólag fölveendő tárgyaknak a következők jelöltettek ki:

1-ör. Határidők számítása, elmulasztása, előbbi állapotba visszahelyezés.

2-ör. Végítárgyalás megszakítása, elnapolása, újra felvétele, távollevők elleni eljárás.

3-ör. Büntető ítéletek végrehajtása.

4-er. Eljárási költségek iránti intézkedés.

5-ör. Adhaesio megállapítása.

A mi azon ügyek szaporítását illeti, a melyek nem hivatalból, hanem csak az érdeklettek panaszára veendő bünvádi eljárás alá, továbbá ezen ügyek elvételése idejét, végre az előnyomozás elválasztását s az előleges és rendszeres vizsgálat összevetését illeti, ezekre nézve a javaslat illető §§-ainak tárgyalásánál történik provisió.

A pótlólag fölveendő tárgyak szövegezése s a szerkezetbe illesztése az igazságügyminiszter urra bízottat.

Végre kérdésé tetetett, vajjon az albizottság szakonként felossza-e maga között referáda végett a törvényjavaslatot, vagy az új szövegezés szerint együttesen vegye részletes tárgyalás alá? Beható szóváltás után szavazással az utóbbi módozat fogadtatott el.

A csikszéki iskolanács gyűléséből.

Középsik, mart. 21. 1873.

A csikszéki iskola tanács-gyűlés Csik-Somlyón a székház termében e hó 19-én tartott meg; melyet elnököl ngsz Antally Károly királyi tanácsos és tanfelügyelő ur következő beszéddel nyitott meg:

Midőn ez év első évnegyedes iskola tanács-gyűlést — az iskolatanács t. tagjainak szives üdvözlete mellett ezenel megnyitóm, indokoltnak tartom népiszkoláink életének multjára egy általános rövid visszapillantást vetni és azt a jelen állapottal összemérni, hogy az elért eredményekből a további munkára és a felderített hiányokból azoknak pótlására bátorító kedvet és erőt merítsünk.

1869-ben midőn, a népoktatási törvény tanterületünkben életbe lépett, kerek számmal véve fel 6 ezer gyermek járt tényleg az iskolákba 1870-ben közel 1000-el szaporodott, ezeknek száma,

szafüredi ut mentében húzódjék vissza; ugyanekkor a már előbb említett ágyukat és a huszár ezredet a Kápolnától keletre fekvő uton visszavonattam. A visszavonulás a maga rendjén az ellenség legesekélyebb háborgatása nélkül történt meg. Látam, hogy a csatamezőt még megtarthattuk volna, ha a vezérek és legénység erkölcsi bátorsága újabb erőfeszítésre képes lett volna, ámde nemcsak ebben, hanem az élelmi szerek hiányában fekszik oka a visszavonulásnak. A biztosok alig tudtak annyit fogatot előszerezni, mennyivel a kenyeret a sereg után szállíthassák. Mi történt volna tehát akkor, ha előre menve mind inkább eltávoztam volna a rak-tároktól?!

Az összes hadsereget Guyon hadosztálya felé irányozám, mely ez idő alatt állást foglalt volt; Máriaassz hadosztályát az előbbinek bal szárnyára támasztám. Miután az egész had utban volt, Jordan Zsigmond segédtszem és Markus Mihály tizedes kíséretében magam is visszaindultam. Elérkezve azon pontra, a hol 10 ágyut a Tótfalu felé nyomuló osztrák csapatok ellenében fölállítottam vala, bámulva látték oldalt az uttól egy 6 fontos ágyút fogat nélkül hátrahagyva. Oda küldém segédemet, nézné meg, ha valjon nem tetetett-e használhatlanná. Az ágyu ép állapotban volt, két tűzér halva feküdt mellette. A tizedes által Psotta ezredes ágyutelepítői lovakat hoztattam és az ágyut elvittem. E látszólag jelentéktelen esetet azért emlitem föl, mert azt bizonyítja, hogy az ellenség legkevésbé sem háborgatott.

Guyon hadosztályát parancsaimnak megfelelően felállítva találtam a jobb szárnyat a Kápolnától Kerecsendre vezető útra támaszkodva, a balt sűrű fiatal erdő mögött. Az uttól jobbra északra egész Vepelétig terült el a bükk erdő, ez oldalról is fedezvén Guyon hadállását.

Nem sokára Tótfalutól kibontakoztak az osztrákok, azon határozott szándékkal, hogy az épen Döbrőtől a nyílt téren a kerecsendi magaslatok felé törekvő Pöltenberg hadosztályát megtámadják. Heves tüzelés támadt, de a mint látám, hogy Pöltenberg száma csekélyebb hadosztálya egy magára nem képes helyt állani, a rendelkezésemre álló huszár ezredet az ellenséges gyalogság megrohanására küldém akép, hogy az osztrákok jobb szárnyát fenyegettem, egyuttal Pöltenbergnek meghagyttam, használja fel a pillanatot az ütközet megszakítására, húzódjék vissza Guyon állására, a mi minden fennakadás nélkül végre is lett hajtva.

Az ellenség azonban ekkor Guyon hadosz-

1871-ben már megközelítette a 8000-et és 1872-ben meghaladta a 10,000-et, mely előhaladás mindenesetre örvendetesnek méltán mondható. A népoktatási törvény életbeléptetése előtt kevés kivétellel — a hit és erkölcsan, irás, olvasás és számtanon kívül más tantárgy alig tanított; a fiuk és leánykák, még a hol több tanítók voltak is, nem voltak elkülönítve, a taneszközök közül alig lehetett találni itt ott egy csekély földabroszt, valamint a tankönyvek közül is mást, mint a kátét és bibliát.

A tanév a hóval vette kezdetét, s azzal olvadt szét, és ma népiszkolai épületeink nagyobb része megfelel a szükségnek, a hiányozók egy része helyett még ez év folytán újak fognak építettetni, a többiek iránti intézkedés bizonyos időhöz, mint p. o. a telepítvényes kérdés megoldásához van kötve vagy állami épületek átadásától van feltételezve; iskoláink általában a legszükségesebb taneszközökkel fel vannak szerelve, kivéven a földgömböket, melyeknek kioszthatása, szintén nem soká fog már késni. A törvényben megszabott tantárgyak iskoláink nagyobb részében már is előadtnak, gyermekeknek tankönyvekkel ellátása folyton gyarapodásban van, tanítóink nem sok számban, de értelmiségben is előre haladtak, mire legfőképen a nyári póttanfolyamok gyakoroltak kedvező befolyást.

Altalánosságban szólva a fokonkénti előrehaladást örömmel constatálhatom, de nem fogom elhallgatni a hiányokat sem, hogy ismervén a be-tettségét, sikerrel gyógyíthassuk azt.

Legközelebbi évnegyedes gyűlésünk óta a kászón-jakabfalvi, n.-kászoni, lázárfalvi, tusnádi, új-tusnádi, verebesi, szeredai, alsó- és felső-madarasi, dánfalvi, karczfalvi, szt.-tamási, szt.-domokosi, gyó.-ujfalvi, csomafalvi és szarhegyi népiszkolákat látogattam meg, s hivatalos értesítéseket nyertem az összes többiek ez idő szerinti állapotáról is, ezek nyomán örömmel értesíthetem a t. iskolatanács gyűlést, hogy a minden napi iskolázásra kötelezett gyermekek pontosan látogatják az iskolákat, több községekben egyetlen kimaradás sem fordul elő, nehányban pedig ez eset csak a legszegényebb, téli időben ruhátlanság miatt ki nem mőzölhető gyermekekre szorítkozik; kivételt képeznek ez örvendetes eredmény tekintetében, az említett telepítvényes községek, melyeknek iskola helyiségei a tanköteles gyermekek felének befogadására sem elegendők, továbbá kivételt képeznek azon községek, melyek állami épületek cserében megnyerhetősére számítanak, s melyeknek jelen helyiségeiben nem férnek be a gyermekek, mint különösen, Szt.-Domokos, Szépviz, Menaság és Szt.-György, tehát ugyan azok és csak azok, melyekben eddig iskolai építkezések iránt intézkedések nem tetethettek. Ezen két csoportban előadott hiányokon felül, ki kell emelnem, különösen az elegendő számú tanítóknak való fogyatkozást, mely annyira

tályára fordítá ágyuit, mire az 16 ágyuval emberül felelt. A harcot iparkodtam e ponton addig tartani, míg Pöltenberg hadosztálya a hadhomlokzatba sorakozik, minthogy a kerecsendi magaslatokon egyesült csapatok elveendő az ellenség kedvét a további előnyomulástól.

Ámde Pöltenberg hadosztálya a magaslatokra érve, legkevésbé sem mutatott kedvet az ellenségnek arezot fordítani, hanem gyors léptékben haladt lefelé a Kerecsend felé vezető uton — a mi természetesen a heves ágyuzás által támogatott osztrákokat további előnyomulásra bátorította.

Hasztalan küldöttem hozzá egyik futárt a másik után azon parancsossal, álljon meg és forduljon arczczal az ellenségnek, semmi áron sem lehetett őt a csatavonalba állitanom. A hadosztály parancsnoknak e magaviselete megfoghatatlan vala előttem, csak később tudtam meg, hogy ő Görgeitől kapott parancsot a rögtön visszavonulásra, nehogy az ellenség jobb szárnyát megkerülve elvágassék a hadseregtől. Görgei egyik hadsegéde hasonló parancsot hozott Guyon ezredesnek is, ki épen tőlem tudakozá, mi tevő legyen? Haragosan kiálték Görgei hadsegédére, ki épen mellettem állott, mondja meg tábornokának, hogy nem ért a hadviseléshez s a hol én személyesen jelen vagyok, ott nincs mit parancsoljon. Erre visszatértem a harczba, mely az e közben beállott szürkület daczára, mind hevesebb lett. Az osztrákok a szó teljes értelmében vetgolyókkal boríták el Guyon hadállását. Márkus Mihály tizedesnek oldalom mellett lötték le lovát. A huszár osztály legénysége vissza vonult a golyózáporból csak parancsnokuk maradt helyben. A mint ebből láthatni, a lovasság hiányos szervezete sok bajt okozott; mert, a helyett, hogy a lovasságot nagyobb önálló hadműveletek végbevitelére képes tömegekbe egyesítették volna, szétosztották az egyes hadosztályokhoz, melyeket a három féle fegyvernemből alkottak össze. A lovasság felhasználásánál az volt a másik hiba, hogy a nemzeti érületnek hízlelve, a német vezényszó helyett magyart használtak. Ily izgatott időszakokban, midőn e nélkül is elég a zavar, a megszokottan lehetőleg nem kell változtatni, később lett volna elég idő arra is figyelmet fordítani.

Mindinkább esteledett s ez végre e ponton is véget vetett az ágyuzásnak s a tartalékcsoapatok rendben vonulhattak vissza Kerecsendre. A visszavonulás alkalmával egy emelkedett pontról még egyszer áttekintém a Vepeléh és Eger közt fekvő vidéket, de semmi jele sem mutatkozott az ellenség

nagy, hogy még rendszeresített tanítói állásokat is, nem lehet egy hamar betölteni, mint a gyó-ujfalvi, menasági és borszeki, pedig a tanerők szaporítását igényli a tanköteles gyermekek nagy száma, Gyó.-Csomafalván, Szt.-Domokoson, Dánfalván, Madarason, Madéfalván, Szépvizen, Menaságon és Szt.-Györgyön, hogy a törvénynek elég tétessék, s az ohajtott siker teljes mértékben biztosíthatassék.

Örömmel tapasztaltam e téren legközelebb a Gyó.-Csomafalván egy harmadik tanítói állomás felállíthatására, s Gyó.-Alfalván egy másik tanítói állomás rendszeresítésére már is tekintélyes összegeket gyűjtögetnek, Kilyénfalva egy segéd tanító évenkénti költségét szavazta meg, Gyó.-Szarhegy pedig nemrég épített diszes központi iskoláján kívül a község két szárnyában még két új iskola felállítására tett intézkedéseket, hogy a távolabbi gyermekek számára az iskolát hozzáférhetőbb tegye. Annál örvendetesebbek e jelenségek t. iskolatanácsgyűlés! Mert önkénytelen egyedül a szent czél előmozdítása iránti jó akaratból merültek fel. Vajha mindenütt hasonló buzgalom nyilatkoznék a tanügy iránt, hogy a felismert bajok orvosoltassanak! kötelességemnek tartom még több iskola látogatásaim alkalmával tapasztalt részint hiányokat, részint a tanításiidő tartamát rövidítő vagy zavartalan folyamát gátló nehézségeket a t. iskolatanács gyűlés elé terjeszteni, s miután amazoknak pótlása, ezeknek pedig elhárítása, részint a közigazgatási, részint az egyházi hatóság, részint pedig mindkettőnek együttes intézkedését igényli, ezekre ez uttal is mindkettőnek figyelmét felhívni, sőt szükséges közbejöveteleket is kikérni.

Elnök ő nagysága megéljenzetvén, a következő pontokat terjeszté elő tüzetes tárgyalás és vita alapjául:

Első helyen emlité itt, az ismétlő iskolázást, miután ezen téren tapasztalni a legnagyobb mulasztást. A mi iskoláztatásunk nem egyéb, mint az ugy nevezett vasárnapi iskola, ez pedig néhány dicséretes kivétellel szintén nem egyéb, mint azon alkalommal nem is csak az ismétlő iskolázásra kötelezetteknek, mint általában a felnőtt ifjúságnak a hit és erkölcsanban rövid oktatása; holott a törvény a 12 évesektől 15 évesekig ismétlő iskolázásra kötelez mindenkit, kijelölt tanítási körrel, megszabott hetenkénti órákkal s ezen pontja az a törvénynek, mely legkevésbé teljesítették, itt elkerülhetlenül szükséges a közigazgatási hatóságnak erőlyes intézkedése.

Főtisztelendő Bálint K. czimzetes canonok ur, hogy nála minden akadály e tekintetben el van hárítva, a két tanító, 8 órától 1/2 11 ig, egyik az ismétlőket, másik a mindennapi iskolás gyermekeket tanítja. (Örvendetes jelenség!) többen

közégségének. Tehát Görgey azon tudósítása, hogy Pöltenberg jobb szárnya fenyegettetett, téves volt, s egyéb czélja nem lehetett, minthogy rendtelenséget idézzen elő a hadsorok közt.

E pontról láttam a Kerecsenden túl tanyázó Kmetty hadosztályt. Ha Görgey tábornok a helyett, hogy Pöltenbergnek visszavonulást parancsolt, e hadosztályt avagy ennek csak lovasságát a középhad segítségére küldi, a csata koczájá másképp dől volna el.

Kerecsendre érkezve, ellankadva a több napi izgatottság és faradság miatt, a csatában kifáradva kartácsurult fölvel felindulva Görgey magaviseletén, lehangelva Aulich és Pöltenberg lanyhaság által, találkoztam Szemere kormánybiztos urral. — Nem részesítém őt valami barátságos fogadtatásban s szemrehányásokat tevék az ellátás hiányos volta miatt. 48 óra óta a csapatok nem kaptak élelmet. A kormánybiztos igazolta magát; és ime megint Görgey baljóslatu végzeteljes keze volt a játékban. A 60 huszár, kiket én Miskolczon hagyttam volt, a polgári hatóság rendelkezésére a fuvarosok beszerzése végett — ő berendelte és Szemere ezzel igazolta a fuvarosok elmaradását.

Mindazonáltal mégis terhelte őt a felelősség, mert meg vagyok győződve, hogyha nem fukarkodik, 2—3000 forinttal a polgári közegek segítségével szerezhetett volna élelmi szállítmókat.

Még az este Klapka hadtestét Szihalomra rendelttem, a többi hadosztály Kerecsend mellett táborozott; Kmetty hadosztálya vette át a hadsereg biztonsága feletti őrködést.

Midőn a tábornokra kijelölt lakásra mentem, azt már Görgey és tábornokai által elfoglalva találtam. Nyugodtan a paplak felé indultam, de utközben utolért Görgey, ki képmutatólag — mint mindig — most is alázatosan tettétvén magát, állítja, hogy nem tudta, miszerint ama lakás már számomra van kijelölve.

Megköszöntem a hívást s a papnál maradtam. Itt nemsokára felkeresett Aulich ezredes, jelentvén hadtestének megérkezését.

Kérdém: sárgető parancsaim daczára miért nem nyomult előre erőlyesen a káli erdőből. Ő azal mentetett eljárását, hogy balszárnya fenyegetve volt, — a mint ő állítja — több osztrák üteg fordítottán ellene. Nem volt mit tegyek, szavainak hitelt adtam.

(Folyt. köv.)

ellene és mellette szólván, abban történt megállapodás, hogy az ismétlődő iskoláztatás tárgyában akár vasárnap, vagy más szünnapokon is a törvénynek elég tétessék.

Általánosságban tapasztalván azt, hogy az iskolásoknak a hivatásával bíró egyházközségi tanácsok tagjai ritkán, vagy éppen nem látogatják iskoláikat, s nem tartják meg iskolai gyűléseket azon kötelességeik pontos teljesítésére, szükség, hogy az egyházközség által rászorítottan saját képi kezdők mellett, azért is, hogy az iskolaügyi iránti érdeklődés ez uton is ébresszessék és terjedjen. Ez egyhangulag elfogadtatott.

A tanórák pontosabb megtartása tekintetéből szükséges az egyházi hatóság megfelelő intézkedése az iránt, hogy a templomozás és más egyházi szolgálatok oly időben végeztesse el, midőn a tanítót és gyermekeket a rendes iskolóraktól nem vonják el, a mint ez több helyeken most is igen helyesen és czélszerűen beosztva történik.

Erre főtdő. Keresztes Márton ur szólt fel, hogy miként történhetik az téli időben, miután előbb mint 9 óra isteni tiszteletet tartani nem lehet. Elnök ur megjegyzi, hogy Gyergyó egyik falujában éppen 9 órakor kezdetik a tanítás és a rendes órák mégis tartatnak. Főjegyző Madár Imre ur előadta, hogy e tárgyban püspök ő excellentiájához írt fel a 30-as bizottmány, s ez úgy a 30-as bizottmány elébe fog terjesztetni.

B. Károly czimzetes canonok és a r. cath. iskolák főtanfelügyelője, fölemlti, hogy körében ugy van rendezve és a nép szoktatva, miként téli és nyári időben egyaránt az isteni tiszteletnek d. e. 8 órakor vége van.

A tanítás nagyobb sikerének biztosítására szükségesnek tapasztaltatott az egyházközségeknek azon gyakorlatát, hogy a segédtanítókat az egyházközségi tanácsok válasszák meg, a választást a maga rendjén erősítsék meg, s az által a tanítóknak elmozdítását, gyakori cseréltetését, mint igen nagyon hátrányost kikerüljen. Több oldalról partolták ezt, egyszersmind fölkérte az egyházi főtanfelügyelő ur, igyekezze tankerületében ezen módozatot behozni.

Megfelelő egyházközségi intézkedést igényel az is, hogy a tanítók általában a levélhordozási tehertől — a hol még fennáll e szokás, felmentessenek, hogy ez által is főbb hivatásuk megkönnyítessék — elnök legjobb meggyőződése szerint szükségesnek tartja a fenebbi pontokban jelölt intézkedéseket az egyházi hatóság részéről — s miután erdélyi r. cath. püspök ur ő nmlga szükségesnek látta a karmányzása alatti népiszkolák ügyének előmozdítására főtanfelügyelőt nevezni ki az egyház köréből és nekünk ezen főtanfelügyelő urat iskolatanácsunk tagjainak sorában van szerencsénk üdvözölni méltóságos és főtisztelendő Bálint Károly cz. canonok urban, teljes reménye van, hogy czimzett egyház-főtanfelügyelő ur a fennebbiekben előadott — és elfogadott — hiányok és akadályokról is tudomást vévén s meg is győződve, szokott buzgalomával mindent elkövetve, hogy amazok pótolassanak, ezek pedig elháríttassanak.

Nehogy az iskolák községivé alakításánál valamely község azon ferde iránytól vezetessék, hogy a törvényben rászabott iskolatartási terhét az államra tölja, akkor, midőn netán elegendő erővel rendelkezik, ezen teher viselésére szükségesnek látna elnök a közigazgatási hatóságnak azon intézkedését, ha a szék szanvevősege által a községek vagyonának, jövedelmének és megállapított évi háztartási költségvetésének táblás kimutatása az iskolatanácsnak a tanfelügyelőség használatára megküldetnek. E tárgyban az illető hatósághoz átirat menesztetni határozatott.

Tapasztalván, hogy a községeknek a faiskolai kertekre vonatkozó bejelentései a valóságnak nem felelnek meg, szükségesnek látszik a közigazgatási hatóság útján oda utasítani a községeket, hogy a faiskolai kerteket helyfekvésileg szomszédolva és terjedelmileg is mutassák ki, a hol pedig még nincsenek, azokat, valamint a testgyakorlatokat is — szerezzék meg, szereljék fel.

E felett élénk vita támadt. Először is Becze József ur szólt fel az iránt, hogy addig nem lehetnek kerteink jó karba állíthatók sat. míg e czélra képzett tanítóink nincsenek, tehát siker sem várható, ebből kiindulva üdvösek, sőt szükségesnek véleményezi, ha fölkérte nek Lukácsi vagy Bereczki pomologusok egyike, hogy a csikszei népi tanítóknak egy, vagy két hétig gyakorlattal összekötött előadást tartanának.

Antalfy elnök erre kérdi: dijjal-e, vagy dijjal nélkül?

Mire M. I. széki főjegyző ur következőleg referál: kérelmezte az illető miniszterumnál az iránt, hogy Lukácsi pomologus küldetnek be Csikszebe, az utóbbi irt is, de hozzátevé: előleget küldjünk, miután pénz nélkül nem utazhatik. — Érintkezésbe tettem magam Bereczki urral, legalább az al-csiki tanítók részére tartana előadást, miután körükben van; de mindez siker nélkül. Elnök megjegyzi, hogy tankerületében a póttanfolyamokon két helyt is tartattak előadások ama tárgyból. Végre a sok eszmecsere után följánlotta magát szt.-mártoni szolgabíró, tks. Becze József ur, miként ő érint-

kezésbe teszi magát Bereczki urral, s megkéri, oktatassa díj nélkül a csikszei néptanítókat. (Éljenzésekkel fogadtatott.)

Közlő:
Dombváralyi.

IV. Kimutatás

a bécsi világkiállításra Kolozsvárról felküldendő iparosok uti költségök fedezésére tett adakozásokról.

1873. febr. 22-kén ezen czélra rendezett táncvizsgálat tisztá jövedelme 706 frt, a kolozsvári takarékpénztár adománya 75 frt, kolozsvári mészárosok névszerint: Marsalkó István, Tóth Ferencz, Mátyás Mihály 2 frt, Lászlóczky Samuel, Hancz Samuel, Benigni Samuel, Késmárki Mózes, Bányai György, Pataki István, Macskási Samuel, Szigeti Mózes, Varkoly János, Pap József, Varkoly István egyenként 1 frt, összesen 14 frt. — A III. számú kimutatás összegét 242 frt 30 krt hozzátevé, van a kolozsvári iparos-pénztárba fentebbi czélra betéve 1037 frt 30 kr. — Fogadják a nemes szívű adakozók, különösen a táncvizsgálatra magyarhoni és erdélyi testvéreink által megváltott jegyeikért forró köszönetünket.

Kolozsvárt, mart. 24. 1873.

Iparkamara által kiküldött bizottság.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, márczius 27-én.

— **T. olvasóinkat kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket mihamarább megújítani, nehogy a lap küldésében fenakadás történjen**

— **József főherczeg mikor jön Kolozsvárra?** A helyben állomásozó honvédség ő felségének elfogadására april 9-re készül, mely alkalommal diszgyakorlat is fog tartatni. József főherczeg innen Marosvásárhelyre ránduland át.

— **Gróf Zichy kereskedelmi miniszter** Posner K. L. szakbiztos kíséretében vasárnap délelőtt meglátogatta a Vidacs-féle gépgyárt, a Gschwind-féle szeszgyárt, Deutsch testvérek művészeti könyv- és könyvmai intézetét, Micsey és Ráth szalmakalap gyárat, Dulez Antal udvari szijgyártó mesternek és Geller József könyvkötőnek műhelyét, és megtekintvén a bécsi világkiállításra levánt részben már elkészült, részben még munkában levő tárgyakat, megelégedését fejezte ki a nevezett iparosoknak.

— **A nagyméltóságú m. k. pénzügyminiszter** ur ő excellentiája által Timár Gábor IV. osztályú, Váradi Dániel pedig V. osztályú adóhivatali tisztékkel nevezettek ki, a kolozsvári m. k. adóhivatalhoz.

— **A kalocsai érseki egyházmegye** 1873. évi névtárában sok egyéb fontos adat között igen becses értekezés foglaltatik Henszlmann Imrétől, ki az érsek megbízásából Bács mezővárosában teljesített ásatásokat ismerteti. Ezek folytatásai azon ásatásoknak, melyeket Haynald érsek a megye területén több helyütt nagy költségelfogánatosított és melyeknek eredménye a hazai régészet s történet által nagy elismeréssel fogadtatott. Az érseki megye területén van 109 plébánia, ebből tiszta magyar nyelvű 45, tiszta német 20, tisztán iller 4; a többi kevert, főlényével a magyar nyelvűnek. Összesen van a megye területén 709,928 lélek; ebből katolikus 658,479; 125,391 görög keleti vallású, vagyis szerb nemzetiségű, 66 ezer 221 ágostai, 40,479 helvét, 18,845 zsidó. Az iskolás gyermekek száma 51,329. A működő világi papok száma 220. Az érseki megye főpásztorainak sorában dr. Haynald Lajos önmaga a 88-dik.

— **Az 1874-i hadügyi költségvetés.** Bécsi lapok részletesen ismertetik az 1874-diki hadügyi költségvetést s minden esetre visszas dolog, hogy e költségvetés ily uton előbb hozatik nyilvánosságra, semhogy ez delegatióknak előterjesztetett volna. A közlés szerint az ordinarium 87.053,499 frt; az extraordinarium 9.222,428 frt. 1873-ra megszavaztatott a rendesben 84.094,247 frt, a rendkívüliben 9.221,428 frt. Az emelkedés tehát a rendesben 2.959 252 frt, a rendkívüliben 1.795,736 frt. A költségötletet, mely nem jelentékeny, egy magyar tüzérezred felállítására is okozza; a delegatióknak azonban mindenesetre gondjuk lesz, hogy a költségötletet a lehetőleg le szállíttassék.

— **Bergheer** a martius 29-én az az szombaton tartandó előadás jövedelmét a kolozsvári önkéntes tűzoltó-egylet javára ajánlotta fel.

— **Az „Európa“** szállodában Bunkó Vincze zenetársulata tegnap este is nagyon válogatott darabokkal mulattatta a vacsoráló közönséget.

— **Tausser János** kávéházát ismét csinosítja, a tekéző szobát egészen új padozattal látják el. stb.

— **A Székelyföldön** a roncsoló toroklob járvány jellegét még nem veszítette el, hanem nagyban szedi áldozatait. A múlt évben a kormány jókora összeget utalványozott velt oryosságra stb.,

hanem az a baj, hogy az orvosok közül is némelyek félnek a beteghez közeledni s így csak mindig a kerékvágásban vannak a jó atyafiak.

— **Ki é az arany?** Az akadémiás martius 24-én tartott ülésén a „Valeria“ czímen pályadíjt nyert szomorujáték jelgés levelét felbonták s abból kiűnt, hogy az aranyok ez uttal sem maradtak hűtlenek Szigligeti Edéhez.

— **A sétatéri tó** takarítása nagyban foly s valószerű, hogy kedves tavaszi időjárásunk mellett már jövő hó elsején át fog adatni a csolnakázóknak.

— **A „Károlina“** országos kórházba tegnapelőtt is szállítottak egy leányt, ki gyufavakárrékkal akart véget vetni életének. A korán alkalmazott orvosi segély megmentte a boldogtalant.

— **Uj röpirat.** „Cultur és munka“ czímmel Rácz Vilmos tollából kis röpirat jelent meg, mely az alsóbb néposztályok oktatásának kérdésével foglalkozik. (Holnap mutatványt közlünk belőle.)

— **Színházunk derék művezetőjének** bokros érdemei mellett meg van az az árnyoldala hogy a játék-rend készítésben készakarva vagy figyelmellenségéből vastag részrehajlást mutat a bérlő közönség azon fele iránt, mely a páros számokat tartja. Egyszer már többek felszólalása és panasza alkalmából figyelmeztettük rá, hogy tekintettel kellene lennie még arra is, hogy a páros-bérlő közönség tulajdonképen nem két, hanem négy részre van feloszolva, külön-külön közönsége van t. i. az első páratlan, második páratlan, első páros, második páros számoknak. Ezek közül legmostohább sorsa van az első páratlan és a második páros számok bérlő közönségének. Rég ideje már, hogy az első páratlan szám mind ódon-ságokkal elégtetik ki, míg a páros, csak a kitézőt játék-rend szerint is 164 számban Betyár kendőjét, 170 sz. Az apa bűnét, 172 sz. Vallériét először előadásokban fogja kapni. Nem volna különben ez még ok a békéltetésre, ha tisztességes előadásokban jó darabokat kapnának és egyenletes játék-rendben, de az még sem járja, hogy p. o. a Csikóst mindkétszer a páratlan és pedig az első páratlan számnak juttassák. A közönség ott, hol részrehajlást lát, gyanakodni kezd és okát keresi, hogy vajjon ki iránti kedvezésből s miért történik az.

Több színházlátogató.

— **Egy a székely határőr-gyalogságnál** szolgált, a hazai magyar, román és német nyelvet szóban és írásban tudó, a gazdasághoz értő, egyedül való egyén, igen méltányos feltételek mellett ajánlja szolgálatát városban vagy a vidéken, társulatoknál, gyároknál mint felügyelő, gazdaságnál mint szántartó stb., tudakozódók kéretnek leveleiket Nagy-Enyedre, B. F. czim alatt poste restante küldeni.

— **Mérgezések.** A „Károlina“ orsz. köz-kórházban a napokban egymásután két nőt szállítottak be, kik mindketten megmérgezték magukat: az egyik mirenyt, a másik pedig jó adag villót vett be; az első halva vitték a kórházba, a másik orvosi segély alá vétetett ugyan, de már nem lehetett rajta segíteni — meghalt.

— **Villámütés.** Mező-Keresztesről írják márczius 21-ki kelettel a következő sorokat: Tegnap, az az márczius 20-án nagyszerű égzöngés, villámlás volt környékünkön, a mi Szt.-Györgynap előtt egy hónappal nagy ritkaság. A villám a p. toldi pusztán le is ütött s egy szántogató b. bőszőrményi embert, ifj. Tándor Józsefet agyonstította, hogy rögtön meghalt s ugy szállították haza B. Böszörménybe szüleikhez.

— **Heliopolis** utolsó maradványa a hajdani fénynek. Kairótól észak-keletre a híres Heliopolis városnak monolithja még áll. A bevésést iratokba a méhek sejtéket építettek, — s a környék szegény lakói most mézet és viaszt szednek a 4 ezred éves feliratokból.

— **Jó éhez.** Egy megbukott lözdsés felcappott journalistának. Találkozik, hogy ismerősével, ki ugy szólta meg: jól tette, bocsolja meg magát, a papir tette őnt tönkre, tegye most őn a papirt tönkre.

— **A párisi Vendome oszlopot** Juliusban állítják fel, tetején I. Napoleon szobrával római jelmezben.

— **„A Neue fr. Presse“**, mely az anglo és unio bank tulajdona volt eladatik egy részvénytársulatnak, melynek főemberei a lap eddigi kiadói és szerkesztői. Eladási ár (diszes nagy ház és nyomdával együtt) 4 millió forint; a két eladó bank az üzletnél mintegy 800 ezer forintot nyer.

— **A híres fillér-encyklopaediák** alapítója Charles Knigh Londonban 82 éves korában elhuayt.

Nemzeti színház.

Szerdán mart. 26-án itt először „A betyár kendője“ népszimű dalokkal 4 felvonásban, irta Abonyi Lajos.

Szépét teremteni lélektan és élethűség mellőzésével nem csekély feladat. Láttunk már cigány

leányt, ki szerelmében megbolondult, mint Ophelia, de sentimentalis betyárt, ki néhány hetűs szép, gyöngéd és jó feleségét, csak azért, mert őt nagyon szereti, éjjel kicsalja az erdőbe és ott kendőjéből kötelet facsarván az első fára felakassza. A végrehajtott szörnyű gyilkosság után pedig szeretőjénél a korcsmán elájuljon, s három hét múlva kérje anyját, hogy azt a szegény hullát az agról levegye, és eltemesse. — és oly jöltevé vihart, mely a gyilkos férj nyomába rögtön megjelenjék, letörje az ágat, az áldozat nyakáról a kendőt leszakítsa és oly jöltevé havazást mely a fővértolulást, mintha rendelve lett volna, lehűtse s a szerencsétlent életre térni segítse, ily fantasiát mondom, mostanig nem láttunk.

Nyelvezetében a népies pathosz, színezetében a hatásos jelenetek nem hiányoznak, de rovására esik a költői igazságszolgáltatásnak, hogy Zsófi-val, a gyilkos férj elcsábítójával, e nőszörnyivel, a ki amannál is rosszabb, gyikosabb, zsiványabb, végül mi sem történik.

Az előadás sikerültnek jelezhető. Kovács Gy. (Bandi, a sentimentalis betyár), Boér Emma (Órzi a szerencsétlen áldozat, de ki végül teensasszony lesz), Dékány Róza (Zsófi, a zsivány lett hajadon), szerepeiket helyes felfogással alakították és két elsőnek játéka, utóbbinak népdalai megtapsoltattak. A kisebb szerepköröknek valamennyien megfelelték. — A nézőhelyek szépen megteltek, mint rendesen új daraboknál szokott, de egy második előadásnak lesz-e közönsége — kérdés.

Biasini gyorsutazási menetrendje 1873 márczius 10-től.

A magyar keleti vasut menetrendjét márczius 10-én megváltoztatván, következő menetrenddel indulnak

Kolozsvár és Felvincz között:

Kolozsvárról Tordára és Felvinczre indul naponként háromszor, reggeli 8, délután 4 és estvéli 7 órakor, a délutáni 4 órai menet Szegent, Segesvárt, Károlyfehérvárt és Aradot köti össze várakozás nélkül, az estvéli 7 órakor induló gyorskocsi a Marosvásárhelyre induló vonathoz csatlakozik várakozás nélkül.

Felvinczről Tordára és Kolozsvárra indul naponként kétszer, éjjeli 1 órakor a Marosvásárhely felől jövő utasokkal, és reggeli 5 és 6 órakor a Nagyszében, Segesvár, Károlyfehérvár és Arad felől jövő utasokkal, ezen 5 és 6 órai indulásra mindég két gyorskocsi fog Felvinczen lenni, ugy, hogy bármennyi utas jönne is a három irányból, a tovább szállításra bizonyosan számíthatassanak.

Kolozsvárról Szamosujvárra és Deésre naponta kétszer, reggeli 8 és délután 3 órakor.

Deérről Szamosujvárra és Kolozsvárra naponta kétszer, reggeli 7 és délután 1 órakor.

Árszabály 30 font szabadpodgyászszal: Kolozsvárról Tordáig vagy vissza 2 ft, tulsuly 2 kr; Kolozsvárról Felvinczig vagy vissza I-ső és közbelső Coupe 4 ft, hátulsó Coupe 3 ft 50 kr, tulsuly 4 kr. Kolozsvárról Szamosujvárig vagy vissza I. és közbelső Coupe 2 ft 40 kr, hátulsó Coupe 1 ft 80 kr, imperial 1 ft 70 kr, tulsuly 3 kr. Kolozsvárról Deézsig I. és közbelső Coupe 3 ft 20, hátulsó Coupe 2 ft 70 kr, imperial 2 ft 50 kr, tulsuly 4 kr. A közbeeső kisebb állomások 40 krajczárjával mértföldenként számíttatnak, azon megjegyzéssel, hogy a megkezdett mílfd egészbe számíttatik.

Minthogy a t. cz. utazó közönség kényelmére az intézet minden lehető kényelemről gondoskodik, reméli további pártfogásait is megnyerhetni.

Kolozsvárt, márczius 3-án 1873.

Kibédi Biasini Domokos.
gyorsutazási tulajdonos és igazgató.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Márcz. 26-ról. 1873 5% metaliques 70.95 nemzeti kölcsön 73.40. 1860-diki államkölcsön 104.30. Bankrészvények 338. Hitelrészvények 338.— London 109.— Ezüst 107.75 Cs. kir. arany — 20 frankos arany 8.70

Földtehermentesítési kötvények: Magyar 80. 50. Temesi 79.50. Erdélyi 78.50. Horv. Szlavon 83.25.

Felelős szerkesztő Sándor János.

Nyiltér.

Sorsjáték.

Temesvár (márcz. 22.)

17. 20. 13. 16. 77.

Bécs (márcz. 22.)

30. 45. 13. 83. 68.

Közelebbi huzás Budán 29 márt. N.-Szeben 2 april.

Borza,
m. k. lottó irodájában.

Pályázati hirdetés

A Naszódvidéki erdők erdőszí (forestier) állomás elfoglalására, melynek székhelye Naszód, esetleg Borgó-Prund. —

Ezen állomással a következő javalmazások vannak egybekötve:

- a) évi fizetés . . . . . 600 ft.
b) utazási átlalány . . . . . 100 ft.
c) irodai átlalány . . . . . 50 ft.

Osszesen 750 ft. o. é.

Ezeket kivül némely egyébnemü teendőikért még napi díjak és utazási illetékek vétele is engedélyeztetik. —

Pályázóknak be kell bizonyítaniuk, hogy:

- a) Nagykoruk és önjoguk, —
b) hogy erdőszeti ösmereteiket académián vagy más közintézetben végezték, —
c) hogy az erdőszeti ösmeretekből az előírt vizsgálatot jó eredménnyel, és hogy legalább 2 évig gyakorlatban voltak,
d) hogy erkölcsös magaviseletük van.

A pályázatok, melyekben egyszersmind tisztán kitéssék, hogy a haza mely nyelveit és minő mértékben beszéli és írja, egyenesen a Naszódvidéki „Erdőkezelő bizottsághoz” nyújtandók be Naszódon 4 hetek alatt. —

A naszódvidéki erdők kezelési bizottságától

Naszódon, mártius 22-én 1873.

Commissions-Bank
váltóirodája

Schottenring Nr. 18

vételjegyeket

bocsát ki

alább feljegyzett sorsjegy csoportokra, s ez összeállítások már azért is a legelőnyösebbek közé számíthatók, mert egy ilyen vételjegy minden tulajdonosának alkalom van nyujtva, minden fő- és mellék-nyereményt egyedül megnyerhetni, s ezenkívül 30 frank arany és 10 ft. bj. kamatfelvezetben részesül.

A. csoport (évenként 16 huzás.)

Havi részlet 10 ft. Az utolsó részlet lefizetése után mindenki következő 4 sorsjegyet kap:

1 5%-kos 1860-ki 100 frtos államsorsjegy, főnyeremény 300,000 ft. a kihuzott sorozatos jegyet 400 frton visszaváltjuk.

1 3%-kos 400 frankos török cs. sorsjegy, főnyeremény 600,000 frank, 300,000 frank aranyban.

1 braunschweigi hercegi 20 talléros sorsjegy, főnyeremény 80,000 tallér levonás nélkül.

1 Innsbrucki (tírol) sorsjegy, főnyeremény 30,000 forint.

B. csoport (évenként 13 huzás.)

Havi részlet 6 ft. Az utolsó részlet lefizetése után mindenki következő sorsjegyeket kap:

1 3%-kos török cs. 400 frankos államsorsjegy, főnyeremény 600,000, 300,000 frank aranyban

1 braunschweigi hercegi 20 talléros sorsjegy, főnyeremény 80,000 tallér minden levonás nélkül.

Szász-meiningeni sorsjegy, főnyeremény 45,000, 15,000 délnémet ért.

Továbbá vételjegyek ötöd 60-ki 5 %-os államsorsjegyekre, havi részlet 6 ft.

Továbbá vételjegyek egész 1864-ki sorsjegyekre, havi részlet 10 ft.

Továbbá vételjegyek fél 1864-ki államsorsjegyekre, havi részlet 4 ft.

Továbbá vételjegyek fél magyar-sorsjegyekre, havi részlet 3 ft.

Továbbá vételjegyek braunschweigi 20 talléros sorsjegyekre, havi részlet 2 ft.

Továbbá vételjegyek Innsbrucki sorsjegyekre, havi részlet 2 ft.

A tőzsde-iroda átvész ezen kivül, valamint a bécsi commissions-bank váltóirodája is minden, bármilyen nevet viselő bank-, váltó- és tőzsde-üzletet.

Látváltók, valamint hitellevelek Európa és Amerika minden nagy piacaira a legjutányosabban állítatnak ki.

Megrendelések az itteni piacról és a vidékről igen gyorsan, szilárdul és pontosan teljesítenek, s a tőzsde-iroda által vásárolt értékpapírokra, és váltókra, a pénzpiac időnkénti állásához képest a legjutányosabb feltételek mellett adatik kölcsön.

Az üzleti helyiségek naponta reggel 9-től este 6 óráig maradnak nyitva.

Vidéki megrendelések pontosan és utánvétellel is eszközöltenek. Nyeremény lajstromok minden huzás után ingyen és bérmentesen küldetnek meg.

Eskoros rohamokat (Nyavalyatörés)

gyógyít levelezés útján a eskor szakorvossa dr. O. Killisch, Berlin, Louisenstrasse 45. E pillanatban 1000-nél több beteg van kezelése alatt.

661 39-*

ad. 21-1873

(765) 1-3

b. v. sz.

Hirdetés

Alólirt bírósági végrehajtó által ezenel közhírré tétetik, hogy néhai Schütz József hagyatékához tartozó arany, ezüst, egyéb ékszerek és házbeli ingóságok **1873. április 1-sőén** s következő napjai a néhainak beltorda-utczában levő házában a legtöbbet ígérőnek készpénz fizetés mellett dobszó útján eladatnak.

Miről a venni szándékozók ezennel értesítenek.

Kolozsvártt 1873. mártius 25-én.

Kovács János,
b. végrehajtó.

Tehenek, örüljétek!

Amerikában rövid idő előtt egy igen fontos mezőgazdasági fejlődés történt, s nekem ottani összeköttetésemnél fogva sikerült e kiválóan nevesített eszközök

a cs. kir. osztrák birodalom részére raktárt kaphatni. Ez az

amerikai szabad. tehénfejő gép.

- A következő előnyök minden fogalmat föltűnnek:
1. E készülék használása fölölegessé tesz minden emberi segínyt, s az odallesztés oly egyszerű, hogy azt még gyermek is végrehajthatja.
  2. Az önefejő tehénre jótékonyan hat, minek következtében ez a tejet utána bocsátja, s négy percz alatt az utolsó cseppig meg van fejve; míg ellenben a kézzel való fejés a tehénre nézve nagyon kényelmetlen, sőt sokszor károsnak is bizonyul, mert gyakran megtörténik, hogy a tehén a fejés alatt kirug, vagy a tejet nem bocsátja, mi annak bizonyítéka, hogy az állat kellemetlen érzelmeknek van kitéve.
  3. Ha a tehén beteges vagy tögye dagadt, a gép nélkülözhetetlen, mert a léssel való fejés csak fokozza a bajt, s ha nem fejünk olcsó a tej.

E készülék rendkívül gyors elterjedése s gazdaságos és majoresztulajdonosok által — kik e gépet használják — kiállított számlátlan bizonyítékok már elég biztosítékot nyujtanak az eredményekért.

E gép a legújomabb eszközből van készítve, s ára pontos utasítással együtt 6 ft. 50 kr.

Kapható az egyedüli főkertárban

Friedmann A.-nál,

Bécs, Praterstrasse Nr. 26.

Óvás. Rövid idő óta azt veszem észre, hogy más, nem igen ösmeretes czegek az én metsvényeimet és hirdetéymeimet használják, hogy a t. cz. közönséget tévútra vezessék. Ezen tehénfejő gép egyes egyedül és valódián — ezüstből — csakis nálam kapható; minden más hirdettettek utánzóttak, rozszak és hamisak.

723 16-25

Vizgyógyászati jelentés.

Mindazon szenvedők, kik a természetes (viz) gyógyászatban netalán bizalmukat helyeztetik, ezennel értesítenek, miszerint a „kolozsvári vizgyógyintézet” a kor igényeinek megfelelőleg ujjabban fölszerelve, **f. év ápril 1-ső napján** leszállított árszabály mellett ujra megnyittatik.

Az illetők sziveskedjenek ebbéli szándékukat intézeti orvos t. **Vé l i s S i m o n** urral (májálisuteza 2-ik sz.) mielőbb tudatni.

Kolozsvártt, mártius 21-én 1873.

Az igazgatóság.

A hirdlapokban bármely
könyvkereskedés által
hirdetett könyvek, hangjegyek, általam
gyorsan és
azonnal kaphatók.

Demjén László
Legújabb hangjegyek.
Ifjúsági iratok és képos könyvek
minden kor számára.
Ira- és ajándékosságú könyvek,
egyszerű olcsó, újszerűen
díszkötésben.
Iskolai könyvek,
nagy
választékban.

m. k. egyetemi könyvtár
Kolozsvártt.

(620) 25-*

Zongorák . . . 300 fttől 450 fttig.
Pianinok . . . . 350 fttől 450 fttig.
Használt zongorák . . . 80 fttől 180 fttig.
a legolcsóbb áron a minőség szerint, jótállás mellett.

A legújabb könyvek az irodalom minden ágából azonnal kaphatók vagy megrendelhetők s vidékre is rögtön elküldetnek

Demjén László

m. k. egyetemi könyvtárúsnál Kolozsvártt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható:

Kolozsvár története.

Oklevéltárral. (I.) Ős-, ó- és középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)

Egy külön kötet világsítójá rajzokkal. (36 tábla.)

Irta **Jakab Elek,**

140-*

Ára 10 ft.

(327)

E minden tekintetben nagy, epochalis munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradandó emléket emelt. Siessen tehát e város értelmes t. közönsége, e munkát pártfogása alá venni és terjeszteni, hogy a nagyszorgalmu és szaktudós írta minél több kedvet öntsön e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az ujjabkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgatni és benne buvárkodni, s a folytatását minden áron megszerezi magának.

Székely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,
szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ára 2 forint.